

Plánování a použití jaderných zbraní v operaci počátečního období války

Major Jiří Brus

V případě, že imperialisté rozpoutají válku se socialistickým táborem, budou hlavním prostředkem ničení bezpochyby jaderné zbraně. V počátečním období budou používány oběma stranami s takovým cílem, aby výsledky úderů měly dlouhotrvající vliv na průběh válečného střetnutí, zabezpečily získání iniciativy a splnění bližších cílů války.

Z hlediska současných možností raketových zbraní a ničivých účinků jaderných a termonukleárních náplní bude hlavní tíha vybojování strategické jaderné raketové převahy spočívat na raketových vojscích strategického významu, s odpalovacími zařízeními zabudovanými do země, těžko zranitelnými i atomovými úderů a s nepřetržitou vysokou bojovou pohotovostí.

Úkolem raketových vojsk strategického významu bude způsobit rozhodující ztráty hlavnímu uskupení raketových vojsk a letectva nepřítele, prostředkům protivzdušné obrany a námořním silám, zmařit zasazení hlavního jádra prvního strategického sledu

nepřítele na nejdůležitějších válčističích, zmařit počáteční mobilizaci, znemožnit využití hospodářského potenciálu nepřítele, dezorganizovat strategické vedení a řízení států, a tím vytvořit podmínky pro spolehlivé získání iniciativy.

Úloha jaderných prostředků, začleněných do organizace vyššího operačního svazu, bude ve značné míře podřízena tomuto zámyslu a doplňovat mohutný úder strategických prostředků v zájmovém prostoru vyššího operačního svazu.

Cílem vysoké bojové pohotovosti raketových prostředků musí být zmařit napadení nepřítele a zároveň vytvořit výhodné podmínky pro úspěšný přechod a vedení útočné operace současně se zahájením nepřátelství.

Počáteční období války bude mít celou řadu svých zvláštností v otázkách plánování a použití jaderných zbraní. Těmito zvláštnostmi se zabývat nebudu. Přejdou přímo k otázkám plánování a použití jaderných zbraní.

1. Příprava a obsah rozhodnutí velitele vyššího operačního svazu z hlediska použití jaderné munice

Plánování použití jaderné munice bude značně závislé na tom, kdy štáb vyššího operačního svazu obdrží operační směrnici s přiděleným počtem jaderných náplní. Bylo by jistě žádoucí, aby velitel předem znal počty jaderné munice, která se předpokládá vyššímu operačnímu svazu přidělit, aby mohl odhadnout možnosti vyřazení sil a prostředků nepřítele a stupeň dosažení žádoucí převahy v pásmu své činnosti.

V žádném případě jej však neznalost počtů jaderné munice nezabavuje povinnosti mít připraveny kalkulace její potřeby z hlediska možného úkolu a zámyslu, počtu cílů, vhodných pro atomové úderů, podle důležitosti operačního směru a z hlediska úkolu a místa vyššího operačního svazu v útočné operaci, skupiny vyšších operačních svazů.

Vyšší operační svaz obdrží zpravidla

od hlavního velení výpis z plánu prvního hromadného úderu, výpis z plánu přísunu jaderné munice a počet jaderných náplní, které vyčleňuje hlavní velení na jednotlivé dny operace v jeho prospěch.

Na základě těchto údajů přistupuje štáb vyššího operačního svazu k přípravě rozhodnutí velitele a plánování. Příprava rozhodnutí a plánování použití jaderné munice v podstatě spočívá

- v ujasnění si úkolu z hlediska použití jaderných zbraní v rámci skupiny vyšších operačních svazů a z hlediska provedení prvního hromadného úderu hlavním velením;

- ve vyhodnocení objektů nepřitele jak v pásmu vyššího operačního svazu, tak i v pásmech jednotlivých svazů z hlediska jejich důležitosti, rozměrů, stupně protivzdušné obrany, odolnosti a možné doby a směru zasazení;

- v časovém a prostorovém zhodnocení možností vlastních jaderných zbraní, v jejich rozdělení a určení způsobů jejich použití (vytváření pásem radioaktivního zamoření, dosažení překvapení, volba hromadných a jednotlivých úderů apod.).

Rozdělení atomové munice se provádí:

- a) podle charakteru cílů (na zničení ZHN nepřitele, úderného uskupení nepřitele, záloh, letišť a naváděcích systémů, velitelských stanovišť, politických a ekonomických center);

- b) podle úkolů (pro účast v prvním

hromadném úderu, do splnění bližšího a dalšího úkolu);

- c) pro jednotlivé operační svazy a prostředky vyššího operačního svazu;

- d) do zálohy velitele vyššího operačního svazu pro řešení nepředvídaných úkolů v průběhu operace.

Rozhodnutí velitele vyššího operačního svazu o použití jaderných zbraní zpravidla obsahuje:

- zámysl velitele o použití jaderných zbraní (co a kdy jadernými zbraněmi dosáhnout);

- úkoly a počet jaderných zbraní, vyčleněných pro provedení prvního hromadného úderu, pro plnění bližšího a dalšího úkolu;

- počet jaderné munice, přidělené jednotlivým operačním svazům a vyčleněné do zálohy;

- některá omezení při provádění jaderných úderů.

Kromě toho velitel konkretizuje operačním svazům a prostředkům vyššího operačního svazu jednotlivé úkoly, hlavně z hlediska způsobů provedení úderů.

Plánování na stupni vyššího operačního svazu je charakteristické tím, že velitel ve většině případů stanoví operačním svazům hodnotu jaderné munice pro plnění jednotlivých úkolů, cíle pro provedení jaderných úderů v rámci prvního hromadného úderu, a tím centralizuje velení jadernými prostředky ve svých rukou.

2. Plánování prvního hromadného úderu

Jedním z hlavních úkolů vyššího operačního svazu je plánovat použití jaderných zbraní v prvním hromadném úderu.

Pod pojmem prvního hromadného úderu rozumíme mohutný úder jadernými a termonukleárními náplněmi na předem vyhodnocené a stále sledované

objekty nepřitele, které mají rozhodující význam pro napadení a získání iniciativy. Budou to především střediska výroby jaderné, raketové a letecké munice a materiálu, sklady zbraní hromadného ničení, střediska navedení a vedení, nosiče jaderných zbraní a systémy zjišťování a varování.

Ze strategického hlediska rozumíme pod prvním hromadným úderem mohutný úder strategickými prostředky, prováděný v několika etapách.

Vyšší operační svaz se bude prvního hromadného úderu zúčastňovat v kratším časovém období, hodnotou jednoho výstřelu na každé odpalovací zařízení operačního a vyššího operačního svazu. Toto časové období bude diktováno dobou potřebnou k upřesnění úkolů a přesunu prvosledových svazků ke státní hranici. Je ovšem třeba předem přesně stanovit úkoly předstutým odřadům svazků, které budou na hranicích dříve než hlavní síly operačních svazů.

Na účast letectva v prvním hromadném úderu je několik názorů. Nechybí ani hlasy, které tvrdí, že letectvo se prvního hromadného úderu nezúčastní vzhledem ke složité situaci ve vzduchu a nedostatečnému umlčení prostředků protivzdušné obrany nepřítele.

Bude však správnější zasadit během prvního hromadného úderu pokud možno největší počet letectva z toho důvodu, že bude zpravidla současně provádět letištní manévry a pro jeho činnost na území nepřítele bude možno zabezpečit potřebný počet koridorů, hlavně přes horské masivy, málo bráněné prostředky PVO, kterými bude letectvo působit do určených prostorů.

První hromadný úder v rámci vyššího operačního svazu se včetně prostředků hlavního vedení provádí na celou hloubku operace. Hloubka provedení úderů těmito prostředky nebude zpravidla větší než 350—400 km a může být i menší, podle počtu přidělené jaderné munice. Hloubka účasti prostředků operačních svazů v rámci prvního hromadného úderu nebude zpravidla převyšovat 30—50 km.

Pro provedení prvního hromadného úderu vzhledem k jeho důležitosti bude třeba vyčlenit 50—70 % jaderných ná-

plní, které jsou k dispozici do zahájení nepřátelství. Horní hranice vyčleněných jaderných prostředků bude omezena možnostmi průzkumu a doprůzkumu jednotlivých cílů.

Podle dosavadních zkušeností není účelné plánovat pro účast v prvním hromadném úderu s vojskovými raketami. Vzhledem k maximálnímu dostřelu nemohou tyto prostředky působit na svazky nepřítele, soustředěné zpravidla ve značné vzdálenosti od hranice. V případě vojenských raket ke státní hranici budou tyto prostředky v nebezpečí zničení případným nenadálým vyraženním lehkých obrněných pluků nebo činnostmi diverzních skupin. Z toho důvodu bude účelné přesunovat vojenské rakety současně s hlavními silami svazků v pohotovosti k rozvinutí a zabezpečení střetného sražení.

Pro plnění nepředvídaných úkolů v době prvního hromadného úderu je nutné vyčlenit zálohu jaderné munice a odpalovacích zařízení v hodnotě 15 až 20 procent.

Doposud značný význam bude mít vybojování nadvlády ve vzduchu. V současné době představují letecké nosiče nepřítele 70 % z celkového počtu prostředků dopravy jaderné munice na cíl. Bude však velmi těžké v případě nepřátelské agrese zasáhnout letectvo nepřítele na letištích. Jeví se účelnější v době prvního hromadného úderu vést boj o vybojování nadvlády ve vzduchu především prostředky PVO a PVOS. Jaderné údery provést na obsazená letiště po návratu letectva nepřítele během doby jeho doplňování PHM a municí. Je pochopitelné, že nelze tuto zásadu uplatňovat jednoznačně. Určitý počet jaderné munice je možno vyčlenit pro provádění úderů na letiště při prvním hromadném úderu, především na taková, kde bude výhodné ničit letištní zařízení nebo kde se předpokládá, že část letectva nebude schopna vzlétnout.

Určitou změnu doznal úkol vybojování nadvlády ve vzduchu ve smyslu jeho provádění. Jestliže dříve byl úkol vybojování nadvlády ve vzduchu výhradně záležitostí letectva a prostředků PVO, v současné době povinnost organizátora tohoto úkolu byla přenesena na operační oddělení vyššího operačního svazu a hlavním vykonavatelem tohoto úkolu se stalo raketové vojsko.

Plánování prvního hromadného úderu je třeba věnovat velkou pozornost

vzhledem k tomu, že od výsledků prvního hromadného úderu bude záviset vybojování počáteční jaderné převahy, vnesení dezorganizace do systému vedení nepřítele a vytvoření podmínek pro úspěšný přechod do útoku.

Z tohoto důvodu je žádoucí zpracovávat na stupni vyššího operačního svazu „Plán prvního hromadného úderu“ s grafem činnosti raketových vojsk, letectva a pozemních sil při zahájení nepřátelství.

3. Plánování jaderné podpory pozemních vojsk

V období prvního hromadného úderu bude naší snahou upravit si příznivý poměr především v počtu jaderné munice a odpalovacích zařízení v náš prospěch. To znamená vyřadit nepříteli maximální počet prostředků jaderného napadení. Vzhledem k nejrůznějším podmínkám vypuknutí války nemusí se v některých případech vyšší operační svaz zúčastňovat prvního hromadného úderu a přejít přímo k podpoře vojsk. V tomto případě by bylo třeba úkoly vybojování jaderné převahy plnit současně při podpoře vojsk. Tento případ je málo pravděpodobný a nastal by tehdy, kdyby se nepříteli podařilo současně se zahájením nepřátelství překročit státní hranici a navázat dotyk s našimi pohraničními svazky.

Ve většině případů však lze předpokládat, že otázka vybojování jaderné převahy bude řešena především v době prvního hromadného úderu.

Úprava výhodného poměru sil v náš prospěch v praporech, tancích, dělostřelectvu a letectvu bude úkolem raketových vojsk a letectva v průběhu střetného sražení.

Hlavním úkolem jaderných zbraní vyššího operačního svazu v období střetného sražení bude izolace bojiště ničením záloh nepřítele, vytvářením širokých pásem radioaktivního zamoření, ničení druhých sledů nepřítele, boj

o nadvládu ve vzduchu, ničení míst vedení, pokračování v boji s prostředky atomového napadení a ničení týlových objektů.

Podpora vojsk jadernými prostředky bude zpravidla na stupni vyššího operačního svazu detailně plánována 1–2 dny dopředu podle vývinu situace a skutečného přísunu jaderné munice. Přitom bude třeba dodržovat alespoň rámcově plánované počty jaderné munice na jednotlivé úkoly i podle charakteru objektů nepřítele.

Při denním plánování je povinností velitele vyššího operačního svazu stanovit jednotlivým operačním svazům spotřebu atomové munice na den.

Jednou z velmi závažných otázek je vedení nepřetržité evidence atomové munice. V dynamice boje je vedení evidence značně složitá a vyžaduje značnou část času důstojníků, plánujících použití jaderné munice.

Evidenci je třeba vést pro několik účelů, především z těchto hledisek:

- skutečného denního přísunu atomové munice;
- denního rozdělení na jednotlivé druhy cílů;
- podle spotřeby z hlediska druhu a ráže i podle spotřeby na jednotlivé druhy cílů;
- z hlediska pohotovosti k použití;

— k získání přehledu o výsledcích úderů na vojska nepřítele (podle úderů na jednotlivé svazky nebo jiné objekty nepřítele).

Hlavním problémem v současné době zůstává rychlé získávání přehledu o počtu atomové munice u operačních svazů. V tomto směru bylo zatím velmi málo učiněno pro zmechanizování těchto prací.

Zaměřím se na práci vševojskového štábu z hlediska přípravy podkladů pro rozhodnutí velitele.

Rozhodující úloha jaderných zbraní při zabezpečování bojové činnosti vojsk má velký vliv na systém práce, klade značné požadavky na technické znalosti důstojníků, vyžaduje daleko větší organizovanost, pohotovost a pružnost. Je pochopitelné, že tyto nové požadavky se uskutečňují pomaleji, než by zasluhoval význam jaderných zbraní. Vyšší štáby si zvykly na určitý systém práce, který se vžil a dříve vyhovoval. V současné době způsobuje opožděná rozhodnutí.

Nejdůležitější otázkou při použití jaderných zbraní je nepřetržitě vyhodnocování činnosti nepřítele a výběr vhodných cílů pro jaderné údery. Úspěch boje s jadernými prostředky nepřítele z 90 % závisí na rychlosti doručení zprávy průzkumu, rychlého rozhodnutí a provedení úderu. Štáb vyššího operačního svazu je prvním a hlavním organizátorem tohoto úkolu.

Rozhodnutí o provedení úderu na některý z prostředků jaderného napadení nepřítele nesmí ve štábu vyššího operačního svazu trvat déle než něko-

lik minut. To prakticky znamená, že příprava rozhodnutí velitele musí být prováděna v tom místě, kde je rozhodnutí přijímáno a ze kterého odpovědný funkcionář velí.

Z hlediska tohoto nového úkolu, který vyšší operační svaz plní, je nejúčelnější vytvořit v jeho štábu nějaké středisko velení, které nazveme operační stan,¹⁾ ve kterém by byla zajištěna nepřetržitá služba odpovědných funkcionářů štábu frontu. Přítomnost velitele dělostřelectva nebo jeho zástupce by závisela na zabezpečení dobrého dispečinkového spojení přímo z tohoto operačního stanu. Tato otázka v současné době již není problémem. To znamená, že by nebylo ani nutné vytrhávat velitele dělostřelectva z jeho štábu.

Bylo by však účelné zajistit ve stanu přítomnost představitele letecké armády.

V tomto stanu měla by se nepřetržitě vést a vyhodnocovat situace nepřítele. Kromě toho by zde bylo účelné vést přehled atomové munice a mít k dispozici plán operace s nejdůležitějšími přílohami.

Pochopitelně tato otázka není nová a byla zavedena v leteckých štábech, které byly k tomuto systému velení donuceny rychle se měnící situací ve vzduchu. O tomto systému se uvažuje i v ostatních armádách, včetně armád kapitalistických. Bylo by rozhodně správné na některém cvičení přezkoušet účelnost tohoto systému a v případě jeho osvědčení jej zavést do všech svazů.

4. Vševojsková dokumentace

Při prováděných cvičeních se osvědčila dosud zpracovávaná dokumentace a objevily se i nové plány, jako Plán prvního hromadného úderu, Plán boje se zbraněmi hromadného ničení nepřítele a některé odlišné způsoby evi-

dence. Plně svou oprávněnost potvrdil „Plán prvního hromadného úderu“, který je třeba zpracovávat na stupni

¹⁾ Bližší vysvětlení viz v příspěvku plukovníka Voštery.

vyššího operačního svazu. Domnívám se, že by nebylo účelné zpracovávat tento plán i na stupni operačního svazu vzhledem k omezenému počtu úkolů, které tento při prvním hromadném úkolu plní.

Bylo by však výhodné tento plán nezpracovávat jako statický, neměnný dokument, ale takovou formou, aby bylo možno jej neustále upřesňovat podle narůstání situace na frontě.

V grafu činnosti raketového vojska, letectva, předsunutých odřadů a pozemních vojsk je třeba časově vyjádřit jejich činnost tak, aby byla sladěna s provedením prvního hromadného úderu.

Plán použití jaderných zbraní je účelné zpracovávat textově, kde vyjádřit kromě pořadového čísla jaderné náplně, ráže a typu prostředku ještě cíle pro provedení úderu (hlavní i záložní), druh úderu, výšku výbuchu, orientační dobu provedení a požadovaný účinek. V Plánu použití jaderných zbraní vést prostředky vyššího operačního svazu a prostředky operačního svazu, které se plánují pro účast v prvním hromadném úderu.

Jako nový dokument se ve štábu vyššího operačního svazu objevil Plán boje se zbraněmi hromadného ničení nepřítele. Vznik tohoto plánu byl podmíněn nutností koordinovat činnost všech druhů z hlediska ničení ZHN nepřítele. Tento plán obsahuje:

— uskupení raketového vojska a letectva vyššího operačního svazu, jeho dosah a přemístění, uskupení a dosah protiradiotechnických prostředků

— zjištěné prostředky nepřítele pro dopravu zbraní hromadného ničení na cíl, sklady ZHN, systém řízení a navedení, možné prostory palebných postavení raketových prostředků a letečtích nosičů ZHN;

— dosah prostředků vlastního průzkumu všeho druhu a směry jeho činnosti;

— v tabulkách se na plánu vyjadřuje možný počet prostředků ZHN nepřítele v pásmu vyššího operačního svazu, možnosti dělostřelectva a letectva pro ničení ZHN nepřítele klasickou municí, vyčleněný počet atomové munice pro boj se ZHN nepřítele, úkoly operačních svazů z hlediska ZHN nepřítele a nakonec úkoly průzkumných jednotek a skupin.

Domnívám se, že v případě zřízení operačního stanu není nutné tento velmi obsáhlý dokument zpracovávat. Při vedení podrobné situace nepřítele v operačním stanu na mapě 1 : 200 000 odpadá nutnost vést ještě k tomu tento plán. Plně by dostačovalo mít v pracovním sešitě připraveny kalkulace možností vlastního dělostřelectva, raketového vojska, letectva a průzkumu a úkoly boje se zbraněmi hromadného ničení nepřítele řešit na zmíněné pracovní mapě.

Nebudu zde rozebírat obsah dokumentů pro evidenci atomové munice vzhledem k tomu, že tento úkol je otázkou mechanizace, vytvoření aparátu, který by všechna zmíněná hlediska automaticky vedl. Nebudu ani rozebírat dokumentaci, týkající se ochrany, jako mapu atomové situace, plán ochrany a podobně.